

HÖBEK KÖYÜ YER ADLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ömer YAĞMUR*

ÖZET

Yer adlarını inceleyen bilim dalına toponimi denilmektedir. Türkiye'de bu alanda ilk ciddi çalışmaları Hasan Eren yapmıştır. Eren'den başka bazı Türkologların da dikkatini çeken Türk toponimisi üzerinde birtakım tasnif çalışmaları yapılmış ve genellikle köy adları üzerine çalışılmıştır. Bu makalenin konusu, diğer çalışmaların aksine, dar bir alandaki yer adlarının sınıflandırılmasına yöneliktir.

Anahtar kelimeler: toponimi, yer adları, yerleşim yeri adları, yer adlarının sınıflandırılması, Höbek köyü.

A STUDY ON PLACE NAMES IN THE VILLAGE OF HÖBEK

ABSTRACT

Toponymy is a branch of linguistics that investigates place and region names. Hasan Eren is one of the first scholars who have significant studies on Turkish toponymy. In addition to Eren, on Turkish toponymy, some other Turcologists have published a number of classification studies, and these are mainly on village names. On the contrary to other studies, this work aims to group all place names in a micro area.

Key words: toponymy, place names, settlement names, classification of place names, the village of Höbek.

GİRİŞ

Dil bilimin adlar ve kişi adları üzerinde araştırma yapan, onları köken bilgisi, tarihsel gelişme, dil ve kültür sorunları açısından ele alan bilim dalına ad bilimi (onomastik) denilir¹. Özel adlar üzerinde çalışan bu bilim dalı yer adları bilimi (toponymy), coğrafya adları bilimi (hydronymy ve oronymy) ve kişi adları bilimi (anthroponymy) olmak üzere üç şubeye ayrılır². Tüm dünyadaki

* Yrd. Doç. Dr., Abant-İzzet Baysal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü e-posta: yagmur_o@ibu.edu.tr

¹ TDK, *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, s. 21.

² Serdar Yavuz, Musratafa Şenel, "Yer Adları (Toponim) Terimleri Sözlüğü", *Turkish Studies*, 8/8, Yaz 2013, s. 2240.

farklı farklı yer adlarına bakılarak bunlar arasında en geniş çalışma alanına sahip olan şube yer adları bilimi olmalıdır. Avrupa dil biliminde Türkiye’de yapılan yer adları araştırmalarından önce bu alandaki çalışmalar başlamış, köy, kasaba, şehir, mahalle gibi yerleşim yeri adları ile bu yerleşim yerlerinde bulunan yer adlarının incelenmesi neticesinde ülkenin etnik yapısına, dil ve yerleşme tarihine ilişkin önemli verilere ulaşılmıştır³.

Türkiye’de yer adları çalışmaları XIX. yüzyılın sonlarında başlamıştır. Tarihî kaynaklarda bulunan yer adlarını bugünkülerle karşılaştırmak amacıyla Kiepert, Ramsay, Wittek gibi yabancılar birtakım kitaplar ortaya koymuşlardır⁴. M. Fuat Köprülü’nün 1925 yılında yayımladığı “Oğuz Etnolojisine Ait Tarihi Notlar⁵” adlı uzunca makalesinde Oğuz boyları hakkında bilgi verilerek bu boy adlarından hareketle Oğuz boylarının Anadolu’daki yerleşme alanları üzerinde durulmuştur. 1928 yılına gelindiğinde H. Nihal ve Ahmet Naci "Anadolu'da Türklere Ait Yer İsimleri" adlı çalışmalarında köy ismi olarak kullanılan Avşar, Dodurga, Yeni Dodurga, Bayat, Kayı Köyü gibi Oğuz boy adlarından oluşan yerleşim yeri adlarını sıralayarak bu yerlerin hangi bölgelerde bulduklarını belirtmişlerdir⁶. Yakın geçmişte ise bu alanda Hasan Eren, Özcan Başkan, Doğan Aksan, Tuncer Gülensoy, Levent Kurgun gibi araştırmacılar fikir yürütmüşler, bunun yanı sıra derledikleri malzemenin nasıl tasnif edileceği hususunda birbirlerini tenkit eden ve tamamlayan çalışmalar ortaya koymuşlardır⁷. 1998’de yazdığı makalesinde Gülensoy o tarihe kadar yapılan Türk toponimisi çalışmalarının henüz yeterli seviyede olmadığını⁸ belirtmişse de 2010 yılında Güven Şahin’in "Türkiye’de Yapılmış Toponomi Çalışmaları" başlıklı makalesi⁹ 2010 yılına kadar yapılmış 284 çalışmanın olduğunu bildirmesi bakımından ümit vericidir¹⁰.

Türkler yerleşme yerlerine ad verirken ilk olarak çevreden, ikinci planda ise bireyden yararlanmışlardır¹¹. Anadolu’da eski milletlerden kalan bazı adlar ise yerleşim yeri adının analojiyle halk etimolojisine göre yeniden

³ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, C. 3, Ankara 2000, s. 101.

⁴ Aksan, a.g.e., s. 112.

⁵ Makale için bkz., M. Fuat Köprülü, “Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar”, *Türkiyat Mecmuası*, C. I, 1925, s. 185-211.

⁶ Makale için bkz., H. Nihal, Ahmet Naci, "Anadolu'da Türklere Ait Yer İsimleri", *Türkiyat Mecmuası*, C. II, 1928, s. 243-259.

⁷ Bu konuda bkz. Özcan Başkan, "Türkiye Köy Adları Üzerine Bir İnceleme", *TDAY Belleten*, Ankara 1970, s. 237-251; Aksan, a.g.m.; Tuncer Gülensoy, "Anadolu Yer Adlarına Genel Bir Bakış", *Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*, Ankara 1998, s. 41-48; Levent Kurgun, *Denizli İli Yer Adları*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Pamukkale 2002.

⁸ Gülensoy, a.g.m., s.42.

⁹ Güven Şahin, "Türkiye’de Yapılmış Toponomi Çalışmaları" *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 4, Haziran 2010, s. 134-156.

¹⁰ Şahin, bu çalışmalardan 152 tanesinin kitap ve makalelerden, 69 tanesinin kongre ve sempozyumlarda sunulmuş bildirilerden, 63 tanesinin ise bitirme, yüksek lisans ve doktora tezlerinden oluştuğunu söylemektedir.

¹¹ Doğan Aksan, "Anadolu Yer Adları Üzerine En Yeni Araştırmalar", *TDAY Belleten 1973-1974*, Ankara, s. 190.

şekillenmesiyle oluşur. Bu "yerileştirme"¹² sürecinde yabancı ad Türkçenin ses özelliklerine uydurularak yabancılığını belli etmeyecek hale gelir. Bunun en bilinen ve tipik örneklerinden biri *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*'nde geçer:

"Ba'dehû sene 758 târîhinde Gâzî Süleymân Paşa ibn Sultân Orhân Gâzî ibtidâ Rûmeli'nde İpsala kal'asın feth edüp ba'dehû bu File Purgaz'ı feth ederken yürüyüş mahallinde "Gele bol mâla" deyü feryâd edüp gâzîler birbirin cenge terğîb edüp ba'de'l-feth ismine "Gele bol mâla" dediler. Galat-ı meşhûr evlâ olup tahfîf-i kelâm edüp Gelibolu derler. Ba'zıları "Kilibol"dan galat derler, ammâ *Muhammediyye* sâhibi şehrengîz'inde "Gülü bol"dan galatdır demişler. Ba'zılar sağır kâf ile "Gili bol", ya'nî çamuru boldan galatdır demişler. Hulâsa-i kelâ(m) el-hâletü hâzihi efvâh-ı nâsda Gelibolu nâmıyla meşhûr-ı âfâk bir kân-ı sulehâ-yı kutb-ı âfâk şehri kadîmîdir kim târihi "*Bismillâhirrahmânirrahîm*"dir demişler."¹³

XIV. yüzyılın başından itibaren buraya akın eden Türkler tarafından "Gelibolu" olarak adlandırılan bu bölgenin ismi hakkında Kemalpaşazâde bu yer adının "Kali" ve "poli" kelimelerinden oluştuğunu belirtmekte; "Kali"nin Bolayır tekfrunun kızı, "poli"nin ise şehir manasına gelen Rumca bir kelime olduğunu yazmaktadır¹⁴.

Burada ele alacağımız Höbek köyü için de halk etimolojisine dayalı bir durum söz konusudur. "Höbek" kelimesinin halk arasında Arapça "Hu" (...Hak Celle ve Ala Hazretleri — **Kam** 1514) ve Türkçe "bek" (beklenen yer, pusu — **Der** 600) kelimelerinden oluştuğu farz edilmektedir. Bu ise miladi 1270-1280 yılları arasında köye yerleşen ve burada bir Rufai tekkesi kuran Ali İsevî'nin köye manevi bir koruyucu olmasına dayandırılarak köy isiminin dinî bir hüviyet kazanmasına sebep olmakta, "Höbek"ın anlamı "O sahip, sınır bekçisi, Allah sahip" olarak açıklanmaya çalışılmaktadır¹⁵. Fakat Höbek köyünün engebeli ve tepelerden oluşan arazisi göz önüne alındığında kelimenin yığın, öbek; küçük tepe anlamlarında olduğu açıktır (*höbek* — **Der** 2426).

Yer Adları Çalışmalarında Karşılaşılan Bazı Güçlükler

Yer adları çalışmalarında görülen güçlüklerin başında derlenen malzemenin nasıl sınıflandırılacağı sorunu gösterilebilir. Kimi çalışmalarda herhangi bir sınıflandırmaya gidilmeden ham malzeme doğrudan verilerek bunların literatüre kazandırılması amaçlanmış iken diğer bazı çalışmalarda ise derlenen malzeme belirli bir sistematik sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. 1970 yılında yayımladığı "Türkiye Köy Adları Üzerine Bir Deneme"¹⁶ adlı

¹² Aksan, a.g.e., s. 102.

¹³ Evliya Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Yay. Haz. Y. Dağlı, S. Ali Kahraman, İ. Sezgin, V. Kitap, 1. bs. YKY, İstanbul 2001, s. 157.

¹⁴ Feridun Emecen, "Gelibolu", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. XIV, İstanbul 1996, s. 1.

¹⁵ Ahmet Çimen, *Höbek Köyü Tarih ve Şeceresi (1700-2006)*, Kayseri 2006, s. 4.

¹⁶ Başkan, a.g.m.

makalesinde Özcan Başkan derlediği malzemeleri şu iki ana başlıkta değerlendirmiştir:

A. Tabiata ve Fiziksel Koşullara Dayanan Adlar

B. İnsanlara ve Topluluklara Dayanan Adlar

1972 yılında Doğan Aksan "Anadolu Yer Adları Üzerine En Yeni Araştırmalar"¹⁷ başlıklı yazısında Başkan'ın sınıflandırmasında çok değişiklik yapmadan derlenen malzemeyi şu ana başlıklara ayırmıştır:

A. Çevreyle İlgili Adlar

B. Bireyle İlgili Adlar

Her iki sınıflandırmaya da eleştirel bir gözle yaklaşan Tuncer Gülensoy ise bu iki tasnif denemesini geliştirerek,

A. Çevreyle İlgili Olarak Tabiat ve Fizik Koşullarına Dayanan Adlar

B. İnsanlara ve Toplumlara Dayanan Adlar

C. Orta Asya'dan Getirilen Adlar

Ç. Moğolca'dan Türkçe'ye Geçen Adlar

D. Arapça Yer Adları

E. Farsça Yer Adları

F. Öteki Dillerden Türkçe'ye Geçen Yer Adları olmak üzere yer adlarını yedi ana başlıkta toplamıştır¹⁸. Bu başlıklar altında yer adları biliminin horonimika (yer adlarının ülke adını inceleyen bölümü), oykonimika (yer adının yerleşim yerini inceleyen bölümü), polisonimika (şehir adlarını inceleyen bilim dalı) gibi alt bölümleri gözardı edilerek genellikle köy adlarında ad koyma eğilimleri ve köken bilimi üzerinde durulmuştur. Diğer yandan, bir köy içerisinde bulunan mikro yer adları ise ihmal edilmiştir. Bu anlamda, yer adları konusunda çalışan diğer bir araştırmacının tenkidi dikkat çekicidir. Levent Kurgun, daha önceki yapılan çalışmalarda yer adları ve orun adları (*orun*: özel yer — TS 1516) arasındaki karışıklığa dikkat çekmekte, "yer adı" ifadesi ile

¹⁷ Aksan, a.g.m.

¹⁸ Gülensoy, a.g.m.

"orun adı"nın karşılandığını belirtmektedir. Kurgun'a göre yer adı ile yerleşim yeri adı (orun adı) sınıflandırmalardaki önemli sorunlardan biridir¹⁹.

Ayrıca, terim karmaşası ise diğer bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de yapılan yer adları çalışmalarında anlaşılabilir ve kapsamlı bir yer adları bilimi sözlüğü maalesef bulunmamaktadır²⁰. Bu nedenle, çalışmalarda yer yer yanlış tasnifler ortaya çıkabilmektedir.

Çalışmada İzlenen Yöntem

Çalışmamızda mikro bir yerleşim yeri (Höbek) içindeki yer adları ele alınacaktır. Bu yer adlarının tespitinde Höbek köyü doğumlu Vesile (d.1944) ve Mahir Yağmur (d.1940)'un verdikleri bilgilerden ve bunun yanı sıra köy ile ilgili yazılan iki eserden faydalanılmıştır²¹. Sınıflandırma konusunda önceki çalışmalardan farklı bir yöntem izlenmiş, sadece köken bilimsel açıdan yapılacak bir değerlendirmeden kaçınılmıştır ("kara" ile yapılan yer adları, "hisar" ile yapılan yer adları gibi). Diğer yandan köken bilime dayalı verilerin ilginç sonuçlar ortaya koyduğu muhakkaktır. Zira, H. Nihal-Ahmet Naci, Başkan, Aksan gibi araştırmacıların Türkiye genelindeki köy adlarına göre yaptıkları çalışmalar bu bakımdan dikkat çekicidir²². Fakat bu sınıflandırmalar sadece yerleşim yeri adlarına göre yapılmış, dolayısıyla mikro bir alan içerisindeki çukur, dere, çay, tepe, tarla gibi yer adlandırmaları incelenmemiştir. Bu nedenle Höbek'ten derlenen yer adları malzemesi, Levent Kurgun'un *Denizli İli Yer Adları*²³ başlıklı doktora tezinde izlediği yöntemden de yararlanılarak, şu üç ana başlıkta ele alınmıştır:

- a. Karşıladıkları nesnelere bakımından (su adı "pınar, çeşme, dere adı" vs.)
- b. Kökenleri bakımından (kişi adı kökenli, su adı kökenli, bitki adı kökenli vs.)
- c. Sentaktik yapıları bakımından (isim tamlaması, sıfat tamlaması yapısında vs.)

Ayrıca, derlenen yer adları malzemesinde asıl ad ve itibari (saymaca) ad (örnek: Elma Pınarı, Elma Pınarının Ayağı) ayırımı gözetilmiş, benzer özellikleri dolayısıyla itibari adlar mevki adları başlığı altında sıralanmıştır. Fakat bu adlar, kökenleri ve sentaktik yapıları bakımından tekrar ele alınmamıştır.

Çalışmaya Konu Olan Höbek Köyü Hakkında Bilgiler

¹⁹ Levent Kurgun, "Türk Toponimisi Üzerine Bir İnceleme", *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu (25-27 Nisan 2007) Bildiriler-2*, Erzurum 2009, s. 735-747.

²⁰ Yavuz-Şenel, a.g.m., bu bağlamda iyi bir sözlük denemesidir.

²¹ Bu eserler için bkz. Bahri Yağmur, *Dört Başlı Kartal*, Kayseri 2003 ve Çimen, a.g.e.

²² Nihal-Naci, a.g.m., Başkan, a.g.m., Aksan, a.g.m.

²³ Kurgun, a.g.e.

Kuruluşu XIII. yüzyıla dayanan Höbek köyü Kayseri'nin kuzeydoğusunda, şehir merkezine 35 km uzaklıkta bulunmaktadır. Yüreğil, Eyim, Kuşcağız, Molla Hacı, Hasançı, Obruk köylerine komşudur. Osmanlı Devleti döneminde Kenâr-ı Irmak nahiyesi (bugünkü Özvatan) sınırları içinde bulunan bir mezradır. 2012 yılı verilerine göre 180 kişi olan köyün nüfusu 1831 yılında yapılan nüfus sayımında 55 hane²⁴ olarak belirtilmektedir. Geniş bir araziye sahip köyün geçim kaynağı büyük ölçüde tarıma dayalıdır. Bugün köyün sınırları içerisinde bulunan İn Tepesi, Karabaş, Çıban Tepesi Anadolu'nun fethi öncesi eski yerleşim yerleri olmakla birlikte Kartal Pınarı, Kara Çayır, Karaca Ören, Asarcık, Almalı (Elmalı), Yoncalı ve Boyalık'ta bulunan kalıntıların da Roma yahut Bizans dönemi yerleşimine ait olduğu düşünülmektedir. Anadolu'nun fethi sürecinde Selçuklu hakimiyetine giren Höbek'e Anadolu'nun Türkleşmesi amacıyla uygulanan iskân politikasının sonucu olarak Horasan'dan getirilen Türk aileler yerleştirilmiştir. Diğer yandan köyün manevi kurucusu kabul edilen Ali İsevî (Ali İsarî~Ali Baba~Akkoca Sultan) de burada medfundur. İnanışa göre Ali İsevî Medine'de uzun süre kadılık görevinde bulunduktan sonra Moğol istilası sonucu önce Kayseri'ye gelmiştir. Kayseri'de bir süre müderrislik yapmış, ömrünün son zamanlarında ise Höbek'e yerleşmiştir²⁵. Ali İsevî burada bir tekke kurmuş, tekkeyi XVI. yüzyıla kadar köylülerden Höcekoğulları ailesi işletmiş, XVII. yüzyıldan sonra ise tekkenin yönetimi, Tekkenişinoğulları'na (hık. Tekkeşingil) geçmiştir. Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılmasına yönelik 13 Aralık 1925'te Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren kanunun uygulanmasıyla tekke Ali Yağmur'un (1879-1940) yönetiminde iken kapatılmıştır.

Tekke kapatılmadan önce burada ihtiyaç sahipleri için günde üç öğün yemek çıkarılmakta, öğle yemeği vaktinde tarlada, bağda çalışmak zorunda olanlar içinse azık (yiyecek, besin, gıda — TS 167) verilmekteydi. Ayrıca, köyde Tekkenişin ailesine ait "Büyük Oda" denilen yerde kış aylarında, genellikle kasım ayından başlanarak köyün erkekleri toplanır, yatsı namazından önce ya da sonra Dudu Kuşu (Tûtı-nâme), Battal-nâme, Siyer-i Nebî gibi kitaplar okunurdu. Sohbet aralarında kahve ya da şerbetler içilir, bu ortam ta ki bahar ayı gelip yeniden köy işleri başlayana kadar devam ederdi.

Uzun bir tarihi geçmişe sahip olan köyde nesilden nesile aktarılan sözlü kültürün izlerini hâlâ görmek mümkündür. Efsaneleşmiş olayların, Ali Baba menkıbelerinin yanı sıra ne zaman söylendiği dahi bilinmeyen bazı şiirler günümüze kadar gelmiştir. Çalışmanın sınırları içinde olduğunu düşünerek yer adlarının geçtiği şu dörtlükleri örnek olması bakımından veriyoruz:

Kovalı Öz~Kovalöz

²⁴ Çimen, a.g.e., s. 3.

²⁵ Yağmur, a.g.e., s. 47-49.

Kovalözün kovaları
 Yeşeriyor soğanları.
 Ata binmiş cirit oynar
 Mükremin'in akranları.²⁶

Asma (Tepesi)

Evinden görünür *Asma*'nın inler.
 Yerinde duruyor bastığın çimler.
 Nişanlıma sahip olun Karaömergiller.
 Eski toprak hatırası var sizde.²⁷

Ölmez

Çıkamadım şu *Ölmez*'in yokuşu.
 Sana benzer Bergüzar'ın bakışı.
 Has gül gibi mektubunun kokusu
 Usta arz u hâlim okusam gönül.²⁸

Höbek Köyü Yer Adlarının Tespitinin Önemi

Kuruluşu itibariyle çok eski olan ve oldukça geniş bir araziye sahip Höbek'te şüphesiz tespit edemediğimiz birçok yer adı bulunmaktadır. Özellikle makineleşme devrinden sonra bu adlar yavaş yavaş kaybolmaya yüz tutmuştur. Bazı yer adları da tarım arazileri olmaktan çıkarak isimleri yeni nesiller tarafından unutulmaya başlanmıştır. Örneğin, Höbek'te Ölmez mevkinde yakın geçmişte yapılan yerleşim alanları bu arazinin belki ileride bir mevki adı olmaktan çıkıp Höbek köyünden farklı yeni bir yerleşim yeri adı olarak bilinmesine yol açacaktır.

²⁶ Çimen, a.g.e., s.15.

²⁷ Çimen, a.g.e., s. 15.

²⁸ Yağmur, a.g.e., s. 64.

Birçok çalışmaya konu olmuş ve kayıt altına alınmış köy adları, şehir adları gibi yerleşim yeri adlarının yanında, üzerinde pek az çalışma bulunan mikro yer adları herhalde Türk muhayyilesinin yerleştikleri yerlere nasıl adlar verdikleri hakkında bize ışık tutacak niteliktedir. Coğrafya adları biliminin inceleme sahasından bir hayli uzak, küçük bir köy içindeki tepe, dere, çukur alanları, pınar gibi yerlere nasıl adlar verildiği, bu adların komşu köylerle ya da diğer başka köylerdekiyle benzerliğinin tespiti için muhakkak daha fazla veriye ihtiyaç vardır. Bu amaçla unutulmaya yüz tutmuş ve literatüre geçmemiş bu yer adlarının olabildiğince kayıt altına alınması ileride bu alanda yapılacak çalışmalara da ışık tutacaktır. Mesela, aşağıdaki yer adlandırmaları birbirinden uzak iki köyün ad verme eğilimlerindeki ortaklıkları göstermesi bakımından dikkat çekicidir:

Kayseri, Höbek Köyü

Can Kurtaran

Çatak

Deli Hasangilin Değirmen

Delikli Taş

Ölmez

Sarı Kaya

Tilki Deliği

Şehir Yolu

Erzincan, Sergevil Köyü²⁹

Can Kurtaran

Çatak

~Değirmen

Delüklü Taş

~Ölmezlik

Sarı Kaya

Tilki Delüği

~Ahur Yolu

Höbek Köyü Yer Adlarının Tasnifi

Höbek köyünde tespit edilebildiği kadarıyla 118 asıl yer adı bulunmaktadır. Ayrıca doğrudan karşıladıkları nesnenin adı iken bahsedilen bölgenin yakınında bulunan ve daha iyi bilinen bir nesne adının "başı, içi, altı, önü" gibi ifadelerle itibari (saymaca) ad durumuna gelen yer 25 yer adı bulunmaktadır. Bunun dışında dikkate değer bir husus ise bölgenin sulak ve engebeli yapısına paralel olarak su (27) ve yükselti (26) adlarının diğer adlara oranla çokluğudur.

Karşıladıkları Nesnelere Bakımından Höbek Köyü Yer Adları

²⁹ Zeki Ankan, "Uluymaç (Sergevil) Köyü ve Yer Adları", *V. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (23-28 Eylül 1985) Türk Tarihi Tebliğleri*, C. I, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1986, s. 83-86.

1. *Geçici Yerleşim yeri adları* (6):

Çallı Yatak = hlk. Çallı Yatah < ?Çalı+lı ya da Çal+lı (*çal*: Taşlık yer, çıplak tepe, — **Der** 1046; *yatak I*: Koyun ve sığırların yazın, gece dağda kaldıkları yer, — **Der** 4199)

Kağmı Salağı = hlk. Gānı Salā (*salak I*: Yayla ya da kırlarda hayvanları toplu bulundurmak için yapılmış üstü açık korunak — **Der** 3522)

Kızıl Ağıl³⁰ = hlk. Gızılāl

Öküz Damı

Türkmenlik = hlk. Tükmenlik

Bu adlar, eskiden hayvancılıkla ilgili geçici yerleşim yerleri olmalıdır. Diğer yandan "değirmen" ile ifade edilmesinden dolayı Deli Hasangilin Değirmen = hlk. Delāsangiliñ Dārmen de geçici yerleşme tiplerinden biri sayılmaktadır³¹.

"Ören" kelimesinden anlaşılacağı üzere, Kara Çayırın Örenler (bkz. *Kara Çayır* hlk.) ve Karaca Ören = hlk. Garacören eski yerleşim bölgeleri olup hâlen yerleşme kalıntılarının bulunduğu fakat bugün tarım alanına dönüşmüş yerlerdir.

Burada şunu da belirtmelidir ki köyden kente göçün neticesi olarak Höbek köyü nüfusu günümüzde hayli azalmıştır. Dolayısıyla yukarıda belirtilen alanların artık "hayvancılıkla ilgili geçici yerleşim bölgeleri" olmaktan çıkıp birer mevki adı durumuna geldiği düşünülebilir.

2. *Su adları* (27): Köy, kaynak suları bakımından zengindir. Bu nedenle pınar adlarının fazlalığı dikkati çeker. Köyde kaynak su çıkarılan birçok yere gerek insanların gerekse hayvanların su ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla pınarlar ve pınarların hemen yanlarında "havut"lar (*havut*: Hayvanların su içtikleri yer — **Der** 2313) yapılmıştır.

Abdullaniñ Puñar (<Abdullah)

Ağa Pınar = hlk. Ağ~Ā Puñar

Armutlu Pınar = hlk. ~ Puñar

Aydın.

Bozanın Büyük Göl = hlk. Bozaniñ Böyük Gol (bkz. 7.a. *bozan*)

³⁰ Bölgedeki topraklar kızıl renklidir.

³¹ bkz. Kurgun, a.g.e., s. 90.

Buğlek = hlk. Bülele (*buğlek* — **Der** 780 > *bulak*: Kaynak; çeşme; su başı, pınar başı, içinde çeşme bulunan yeşillik — **Der** 785)

Çanak Puñar *bazen* Çanak Puñarı

Dere³²

Çatak = hlk. Çatah (*çatak*: Su akıntılı yerler; dağlarda derin yerler — **Der** 1087)

Devre Ark = hlk. Devrarh (*devre*: Yanlış, ters — **Der** 1444)

Dudu Pınarı = hlk. ~ Puñarı (*dudu II*: Çocuk dilinde su > *III*: Hanım, abla, küçük kardeş, — **Der** 1595; *dudu*: Hanım, kadın; eski tabir olup el-yevm başlıca Ermeni enâsına ve alel-husûs bunların tarz-ı kadîmde bulunan yaşlılarına itlâk olunur — **Kam** 623)

Elma Pınarı = hlk. Alma Puñarı

Gölgeli Dere = hlk. Körgeli ~

Havuz = hlk. Havız < Havuz Pınarı

İkiz³³ (< İkiz Pınar)

Kara Pınar = hlk. Gara Puñar

Kartal Pınarı = hlk. Gartal Puñarı

Kovalı Öz = hlk. Kovalöz (*kova I*: Hasır örülen ot, saz — **Der** 2938; *öz*: Dere, çay, ırmak — **Der** 3367)

Kuru Göl = hlk. Guruğöl

Meşin Pınarı = hlk. Meşin Puñarı (*meşin* <f. *mîşîn*: İşlenmiş koyun derisi; bu deriden yapılmış olan — **TS** 1379)

Patlak³⁴ = hlk. Patılak < Patılak Pınarı (*patlak*: Göze, su kaynağı — **Der** 3411)

Savran Pınarı = hlk. ~ Puñarı (*savran II*: Altın benzeri — **Der** 3554)

Seğirdim Oluğu = hlk. Sârdim Olü (*seğirdim oluğu II*: Değirmen arkından çarka giden suyun aktığı dik oluk — **Der** 3566 > 3565; *seğirdim*: Eğiklik, eğim, akıntı — **GÜLa** 748)

Soğuk Pınar = hlk. Söh Puñar

Sülüklü Göl = hlk. Sülüklüğöl

³² Köy içinde akan küçük dere.

³³ Yan yana çıkan iki kaynağa verilen ad.

³⁴ Köy ismi olarak bkz. **GÜLb** 41 Patlak ~ Patlangaç.

Yağni Pınarı = hlk. Yāni Puñarı (*yağni* — **Der** 4124 > *yağarnı, yārnı*: Sırt — **Der** 4117)

Yıldır Özü (*yıldır*: İğne gözü — **Der** 4267; *yıldır yıldır I*: Pırıl pırıl — **Der** 4267; *öz I*: Su arkı; dere, çay, ırmak — **Der** 3367)

3. *Yükselti adları*: Höbek köyü engebeli bir arazide kurulmuştur. Bu nedenle yükselti adları³⁵ düzlük adlarına nispeten çoktur.

3.a. *Yüksek alanlar* (26):

Asarcık "Tepesi" (*asar*: Kayalık, tepe — **Der** 340)

Bekçi Tepesi = hlk. Bekci Depesi

Buvelek Tepesi = hlk. ~ Depesi (*büvelek* — **Der** 830 > *böğelek~buvelek I*: Sığırları rahatsız edici bir çeşit sinek, gübre sineği — **Der** 759-761)

Buzağılığın Tepe = hlk. Buzālīñ Depe (bkz. 7.a. *Buzağılık*)

Büyük Asma "Tepesi" = hlk. Böyük ~

Çıban Tepesi = hlk. ~ Depesi

Delikli Taş = hlk. ~ Daş

Gavur Tepesi = hlk. ~ Depesi

Gezbel "Tepesi" = hlk. Gez Bil (*gez IV*: Bel, geçit; sıra dağların uzayıp giden sırtları — **Der** 2018; *bel ~ bil* (bkz. 3.a. *Yüce Belen*)

Göktaş = hlk. Gō daş

Gücükburun "Sırtı" (*gücük II*: Kısa, bodur, gelişmemiş — **Der** 2209; *burun*: Dağların, tepelerin daha alçak yerlere doğru yaptıkları çıkıntı³⁶.)

Hotulca "Tepesi" = hlk. Hotulca (*hotulca*: Yüksek tepe — **Der** 2393; *hotul* — **Der** 2420 ile karıştırılmamalı.)

İn Tepesi = hlk. ~ Depesi

Kara Baş "Tepesi" = hlk. Gara ~

Kara Tepe = hlk. Gara Depe

Kızlar Tepesi = hlk. Gızlar Depesi

³⁵ Yükselti terimiyle yüksek ve çukurluk alanlar ifade edilmiştir (ayrıca bkz. Kurgun, a.g.e., s. 53).

³⁶ Kurgun, a.g.e., s. 85.

Koz Tepesi = hlk. Goz Depesi (*koz I*: Ceviz — **Der** 2944)

Kuş Tepesi = hlk. Guş Depesi

Küçük Asma "Tepesi" = hlk. Güccük ~

Navruzluğun Tepe = hlk. ~ Depe (*navruz*: Çiğdem; zambak — **Der** 3242)

Orta Tepe = hlk. ~ Depe

Sarı Kaya = hlk. Sarāya

Taş kesti³⁷ "Tepe" = hlk. Daş kesdi

Ufak Tepeler = hlk. Ufah Depeler

Yellicenin Tepe = hlk. Yilliceniñ Depe

Yüce Belen = hlk. ~ Bilan (*belen*: Tepe, yüksek yer, üzeri yassi tepe, ufak tepe — **Der** 611)

3.b. *Çukur alanlar* (3):

Can Kurtaran "Deresi"

Eşme³⁸ "Çukuru" (*eşme III*: Toprağı kazarak açılmış küçük çukurlar — **Der** 1795)

Uçuk = hlk. Uçuh (*uçuk I*: Çökmüş, çökmek üzere olan ev, doğal nedenlerle kaymak üzere olan toprak — **Der** 4022)

3.c. *Diğer engebeli alanlar* (4):

Elmalının Boğaz = hlk. Almalınıñ Boğaz

Sarıkayanın İner (bkz. 3.a. *Sarı Kaya* hlk.)

Tilki Deliği = hlk. Dilki Delî

Yamaç

4. *Düzlük adları* (15):

Ağa Tarlası = hlk. Ağ~Ā Tallası

Ala Çayır

³⁷ Değirmen taşları gibi büyük taşların kesilerek çıkarıldığı yüksekçe bir yer.

³⁸ Buradaki görünüm doğal olup bir çukuru andırmaktadır.

Büyük Çayır = hlk. Böyük ~

İnce Tarla = hlk. ~ Talla

Çoban Döşegi = hlk. ~ Döşşā (*döşek III*: Çok düz ve taşsız tarla — **Der** 1589).

Kara Çayır = hlk. Gara ~

Karaca Ören "Bağları" = hlk. Garacören

Kirkidin Çayır (*kirkit*: Dokumacılıkta atkı ipliğini sıkılaştırmak için kullanılan, demirden ya da ağaçtan yapılmış dişli araç — **Der** 2879)

Köçek Çayırı

Kör Bağ = hlk. ~ Bā (*kör < f. kūr V*: Arkası tıkalı olan veya işlek olmayan — **TS** 1233)

Seydi Çayırı = hlk. Sîdi ~ (*Seydi*, özel isim)

Sıddık Bağ = hlk. *Sıddıh Bā* (*Sıddık*, özel isim)

Yüce Harman = hlk. Yücārman

Yürüyen Çayır = hlk. Yörüyen ~

Zivle Sekisi = hlk. ~ Sekizi (*zivle* — **Der** 4390 > *zelve*: Öküzün boyunduruğundan çıkmaması için, boyunduruğa geçirilmiş eğri değnek — **Der** 4358)

5. Yol adları (6):

Büyük Köprü = hlk. Böyük Köplü

Demirci Yolu

Goç Yolu ya da Koç Yolu = hlk. Goç Yolu

Küçük Köprü = hlk. Güccük Köplü

Şehir Yolu = hlk. Şār ~

Yedecek Köprüsü = hlk. ~ Köplüsü (*yedecek*: Saban okunun ön ucundaki deliğe, boyunduruğa tutturmak için geçirilen kalın demir ya da ağaç çivi — **Der** 4219)

6. Mezar ve harabe adları (4):

Aziz Ziyaret ya da Akça Ziyaret = hlk. Acı Ziyaret

Kara Çayırın Örenler (bkz. 4. *Kara Çayır* hlk.)

Kınışın Mezarlık = hlk. Gınışın Mazerlik (ayrıca bkz. 5.c. *Kınış*)

Mezarlık = hlk. Mazerlik

7. *Mevki adları*: "Yer, mahal" anlamına gelen mevki kelimesi (TS 1383) yukarıda sıraladığımız yerleşim yeri, su, yükselti ve düzlük adları içerisinde yerleştirilemeyen yer adları için kullanılmıştır. Bu adlar diğer yer adlarında olduğu gibi bel, tepe, çayır, tarla, göl, pınar gibi coğrafi terim ya da bir yerleşim yerine işaret edebilen bir nesne ismi almamaktadır. Mevki adları, diğerleri gibi belirgin adlar olmayıp bir bölgeye işaret ederler.

Höbek köyünden derlenen malzemede, belirgin bir nesneyi karşılamaması bakımından mevki adları ile benzerlik gösteren ve bu nedenle bu başlık altında değerlendirdiğimiz daha başka yer adları da bulunmaktadır. Bunlar "içi, başı, arası, ağzı, önü, altı, ayağı" gibi başlı başına herhangi bir coğrafi nesneyi belirtmeyen fakat kullanımına göre coğrafi terim görevi de yüklenebilen kelimelerin asıl yer adlarına eklenmesiyle itibari (saymaca — TS 1003) yer adları türetirler. Mesela, yükselti adı olan İn Tepesi'den İn önü, su adı olan Yağrı Pınarı'dan Yağrı Pınarının Ayağı gibi itibari mevki adları meydana getirilmiştir. Aynı zamanda esas yer adı durumunda olmayan itibari mevki adları "işaret ettiği nesnenin, asıl ad konumunda olan nesneye göre durumunu belirtir"³⁹: Asma önleri, Değirmenin başı gibi.

7.a. *Mevki adları* (27):

Arpalı "Mevkisi"

Atizi "Mevkisi"

Boyalık "Mevkisi" = hlk. Boyalılı (*boyalık* > *boyaçım*: Kökünden boya yapılan bir çeşit ot — **Der** 744)

Bozan "Mevkisi" (*bozan* — **Der** 749 > *bozlak IV*: Sürülmemiş boz tarla; killi toprak — **Der** 751; ayrıca özel ad *Bozan Bey*⁴⁰)

Buzağılık "Mevkisi" = hlk. Buzalık (*buzagılık*: Yakın çayırılık, otlak; dağda, taşların arasında biten, çayıra benzeyen bir ot — **Der** 809)

Cehrilik "Mevkisi" = hlk. Cihrilik (*cehri I*: Ufak boncuk şeklinde meyveleri olan ve boya yapmakta kullanılan yabani ağaç; küçük dağ eriği — **Der** 876)

Elmalı "Mevkisi" = hlk. Almalı

³⁹ Kurgun, a.g.e., s. 79.

⁴⁰ bkz. Yağmur, a.g.e., s. 53.

Düven Kolu "Mevkisi" = hlk. ~ Golu (*düven*: Harmanda ekinlerin sapı ve tanelerini ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları dikine çakılı bulunan, kızak biçiminde araç — **TS** 593)

Hasan Yeri = hlk. ~ Yiri

Kağrı Görünmez "Mevkisi" = hlk. Gānı ~

Kapaklı "Mevkisi" = hlk. Gapahlı

Kara Ağaçlar "Mevkisi" = hlk. Gara āşlar

Karga Sekmez "Mevkisi" = hlk. Garga ~

Karlık⁴¹ "Mevkisi" = hlk. Garlıh

Katır Uçan "Mevkisi" = hlk. Gatır ~

Kınış⁴² "Mevkisi" = hlk. Gınış (*kınış*: Salak, aptal — **Der** 2811; *kınış/kınış*: Naz, eda, işve, kırıtiş — **Tar** 137)

Ölmez "Mevkisi"

Kör Öldüren "Mevkisi"

Kum "Mevkisi" = hlk. Gum

Sivri Kilise "Mevkisi"

Sarı Kum "Mevkisi" = hlk. ~ Gum, Sarūm

Şeytan Görünmez "Mevkisi" = hlk. Şitan ~

Tek Söğüt⁴³ "Mevkisi" = hlk. ~ Söt

Tutluk "Mevkisi" = hlk. Dutluh

Tuz Taşı "Mevkisi" = hlk. Duz Daşı

Yenicali "Mevkisi" < ?Yenice+li, ?Yenice+ali (*yenice*, *yeñice I*: Yeni yetişen bağ⁴⁴; *III*: Perşembe — **Der** 4245)

Yoncalı "Mevkisi"

7.b. *İtibari (Saymaca) Mevki adları*⁴⁵ (25):

⁴¹ Köyde karlar erimesine rağmen buradaki kar mayıs ortalarına kadar kalır. Burası bu nedenle "Karlık" olarak adlandırılmıştır.

⁴² Höbek'e yerleşimden önce burada Kınış'ın bulunan başka bir yerleşim yerinin adı olduğu söylenmektedir.

⁴³ Burada bulunan çeşme başındaki tek söğütten dolayı dar olan bu bölge böyle adlandırılmıştır. Türkmenler davarlarını yayılırken burada oturup dinlenirlermiş. Belirgin bir ad değildir.

⁴⁴ Fakat bu bölge bağlık değil. Benzer bir köy ismi için bkz. **GÜLb** 55 Yenicali.

Arpalının içleri = hlk. Arpalınıñ ~

Asma önleri

Boruğun başı = hlk. Boruñ ~ (*boruk I*: Dağlarda yetişen, kokulu, süpürge ve yakacak olarak kullanılan çalı, ot — **Der** 741; II, III, IV, V ve VI. maddedeki anlamlar için bkz. — **Der** 741)

Boruğun içleri (bkz. 7.b. *Boruğun başı* hlk.)

Boyalığın içleri = hlk. Boyalıñ ~ (bkz. 7.a. *boyalık*)

Bozanın içleri = hlk. Bozanıñ ~

Büyük Asmanın başları = hlk. Böyük Asmanıñ ~, Böyäsmanıñ ~

Büyük Asmanın önleri (bkz. 7.b. *Büyük Asmanın başları* hlk.)

Çorağın içi (bkz. 7.b. *Çorağın İçleri* hlk.)

Çorağın içleri = hlk. Çorañ İçleri (*çorak*: Verimli olmayan toprak — **TS** 448)

Değirmen önü = hlk. Därmen önü

Değirmenin başı (bkz. 7.b. *Değirmen önü* hlk.)

Elma Pınarının ayağı = hlk. Alma Puñarınıñ ayā (*ayak*: Büyük bir suya karışan daha küçük suların kavuşma yeri, mansıp — **TSöz** 56)

Elma Pınarının başları = hlk. Alma Puñarınıñ başları

Göllerin başı = hlk. Gollerinñ ~

Gölün altı = hlk. Golüñ altı

İN önü

Köprü ağzı = hlk. Köplāzı

Küçük Asmanın başı = hlk. Güccük Asmanıñ ~, Güccüäsmanıñ ~

Küçük Asmanın önü (bkz. 7.b. *Küçük Asmanın Başı* hlk.)

Ölmezin başı = hlk. Ölmeziñ ~

Ölmezin içleri = hlk. Ölmeziñ ~

Örenlerin içi = hlk. Örenlerinñ ~

Türkmenliğin önleri = hlk. Tükmenñ öñleri

⁴⁵ Höbek Köyü yer adları derlememizde bulunan ve köy halkı arasında asıl yer adı gibi kullanılan bu yer adları asıl yer adlarından türetilen "itibari (saymaca) yer adları" olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle, bu yer adları sadece bu başlık altında toplanmış, diğer başlıklarda herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmamıştır.

Yağnı Pınarının ayağı = hlk. Yānı Puñarınıñ ayā (bkz. 2. *yağnı*; bkz. 7.b. *ayak*)

Kökenleri Bakımından Höbek Köyü Yer Adları

Yer adları asıl ad ve tamamlayıcı ad kuruluşundan oluşmaktadır. Mesela, "Şehir Yolu" yol adında "Şehir" asıl adı, "Yolu" ise yol adı belirten tamamlayıcıyı belirtir. "Şehir" kelimesi bir yerleşim yerine, şehire (Kayseri'ye) işaret etmektedir. Dolayısıyla bu yol adının kökeni bir yerleşim yeri adına dayanmaktadır. Görünüşte tek kelimedenden yani sadece asıl ad yapısından oluşan yer adlarında ise asıl adın yanında kelimenin bilinirliğinin yüksek olmasına bağlı olarak telaffuz edilmeyen bir coğrafi terim adı bulunmaktadır. "Havuz" su adında söylenmeyen bir "pınar" terimi vardır. Dolayısıyla "Havuz (Pınarı)" su adı kökenli bir su adı durumundadır.

1. *Yerleşim yeri adı kökenli yer adları*: Şehir Yolu⁴⁶.
2. *Su adı kökenli yer adları*: Çatak, Dere, Havuz Patlak~Patıllak.
3. *Düzlük adı kökenli yer adları*: Kara Çayırın Örenler.
4. *Yükselti adı kökenli yer adları*: Asarcık, Eşme, Gez Bil, Göktaş, Gücük Burun, Hodulca, İn Tepesi, Sarıkayanın İner, Uçuk, Yağnı Pınarı, Yamaç.
5. *Mevki adı kökenli yer adları*: Bozanın Büyük Göl, Buzalığın Tepe, Elmalının Boğaz, Kınışın Mezarlık.
6. *Kişi adı kökenli yer adları*: Abdullanın Pınar, Ağa Tarlası, Bekçi Tepesi, Bozan, Çoban Döşeği, Deli Hasangilin Değirmen, Demirci Yolu, Dudu Pınarı, Gavur Tepesi, Hasan Yeri, Kirkidin Çayır, Köçek Çayırı, Savran Pınarı⁴⁷, Seydi Çayırı, Sıddık Bağ.
7. *Boy adı kökenli yer adları*: Türkmenlik.
8. *Bitki adı kökenli yer adları*: Boyalık, Buzağılık, Kara Ağaçlar, Koz Tepesi, Tek Söğüt.
9. *Hayvan adı kökenli yer adları*: Buvelek Tepesi, Kağnı Salağı, Kartal Pınarı, Kuş Tepesi, Öküz Damı, Tilki Deliği.
10. *Yapı adı kökenli yer adları*: Sivri Kilise.

⁴⁶ Aynı yer adı için bkz. Kurgun, a.g.e., s. 473.

⁴⁷ Benzer bir yer adı için bkz. Savran Tepesi, Savran Mevkii, Kurgun, a.g.e., s. 440, 511.

11. *Eşya adı kökenli yer adları*: Düven Kolu, Meşin Pınarı, Seğirdim Oluğu, Yedecek Köprüsü, Zivle Sekisi.

12. *Mezar adı kökenli yer adları*: Aziz Ziyaret ya da Akça Ziyaret, Mezarlık.

13. *Harabe adı kökenli yer adları*: Karaca Ören.

14. *Tanımlayıcı yer adları*: Armutlu Pınar, Arpalı, Ala Çayır, Atizi, Büyük Asma, Büyük Çayır, Büyük Köprü, Çallı Yatak, Can Kurtaran, Çanak Puñar *bazen* Çanak Puñarı, Cehrilik, Çıban Tepesi, Delikli Taş, Devre Ark, Elmalı, Göç Yolu ~ Koç Yolu, Gölge Dere, İkiz, İnce Tarla, Kağrı Görünmez, Kapaklı, Kara Baş, Kara Çayır, Kara Pınar, Kara Tepe, Karga Sekmez, Karlık, Kızıl Ağıl, Kızlar Tepesi, Kör Bağ, Kovalı Öz, Küçük Asma, Küçük Köprü, Kum, Kuru Göl, Navruzluğun Tepe, Orta Tepe, Sarı Kaya, Sarı Kum, Şeytan Görünmez, Soğuk Pınar, Sülüklü Göl, Tutluk, Tuz Taşı, Ufak Tepeler, Yellicenin Tepe, Yıldır Özü, Yoncalı, Yüce Belen, Yüce Harman, Yürüyen Çayır.

15. *Olaya dayalı yer adları*: Katır Uçan, Kör Öldüren, Taş kesti.

16. *Belirsiz kökenli yer adları*: Aydın, Kınış, Ölmez, Yenicalı (?Yenice+li, ?Yenice+ali).

Sentaktik Yapıları Bakımından Höbek Köyü Yer Adları

1. Kelime Grubu Yapısında Olanlar

a. İsim Tamlaması

a.1. *Belirtisiz İsim Tamlaması*: At İzi, Ağa Tarlası, Bekçi Tepesi, Buvelek Tepesi, Çanak Puñarı *bazen* Çanak Puñar, Çıban Tepesi, Çoban Döşeği, Demirci Yolu, Dudu Pınarı, Düven Kolu, Elma Pınarı, Gavur Tepesi, Göç Yolu ~ Koç Yolu, Hasan Yeri, İn Tepesi, Kağrı Salağı, Kartal Pınarı, Kızlar Tepesi, Köçek Çayırı, Koz Tepesi, Kuş Tepesi, Meşin Pınarı, Öküz Damı, Savran Pınarı, Seğirdim Oluğu, Şehir Yolu, Seydi Çayırı, Tilki Deliği, Tuz Taşı, Yağrı Pınarı, Yedecek Köprüsü, Yıldır Özü, Zivle Sekisi.

a.2. *Eksiz İsim Tamlaması*: Ağa Pınar, Aziz Ziyaret ya da Akça Ziyaret = hlk. Acı Ziyaret, Çanak Puñarı *bazen* Çanak Puñarı, Gez Bel, Gök Taş, Sıddık Bağ.

b. *Sıfat Tamlaması*: Ala Çayır, Armutlu Pınar, Büyük Asma, Büyük Çayır, Büyük Köprü, Çallı Yatak, Delikli Taş, Devre Ark, Gölge Dere, Gücük Burun, İnce Tarla, Kara Ağaçlar, Kara Baş, Kara Çayır, Kara Pınar, Kara Tepe, Karaca Ören, Kızıl Ağıl, Kör Bağ, Kovalı Öz, Küçük Asma, Küçük Köprü,

Kuru Göl, Orta Tepe, Sarı Kaya, Sarı Kum, Sivri Kilise, Soğuk Pınar, Sülüklü Göl, Tek Söğüt, Ufak Tepeler, Yüce Belen, Yüce Harman, Yürüyen Çayır.

c. *Sıfat-Fiil Grubu*: Can Kurtaran, Kağrı Görünmez, Karga Sekmez, Katır Uçan, Kör Öldüren, Şeytan Görünmez.

d. *Kısaltma Grubu*

d.1. *İlgi Grubu*: Abdullanın Pınar, Bozanın Büyük Göl, Buzağılığın Tepe, Deli Hasangilin Değirmen, Elmalının Boğaz, Kara Çayırın Örenler, Kınışın Mezarlık, Kirkidin Çayır, Navruzluğun Tepe, Sarı Kayanın İner, Yellicenin Tepe.

2. *Tek Kelimededen Oluşanlar*

Arpalı, Asarcık, Aydın, Boyalık, Bozan, Buğlek, Buzağılık, Çatak, Cehrilik, Dere, Elmalı, Eşme, Havuz, Hodulca, İkiz, Kapaklı, Karlık, Kınış, Kum, Mezarlık, Ölmez, Patlak, Türkmenlik, Tutluk, Uçuk, Yenicalı, Yoncalı.

3. *Cümle Yapısında Olanlar*

Taş kesti⁴⁸

Sonuç

1. Çalışmada mikro bir yerleşim alanı içerisindeki yer adları incelenmiştir. Yerleşim alanının küçük olmasına rağmen bölgedeki yer adlarının çokluğu dikkati çekmektedir. Köylerde yerleşimin yoğun olduğu ve makineleşmenin olmadığı dönemlerde belirli bir bölge etrafında yön tayini yapmak amacıyla gerçek adlara "altı, yanı, önü, başı" gibi kelimelerin eklenmesiyle itibari adlandırılmaların da yapıldığı görülmektedir⁴⁹. Mesela, "Elma Pınarının Ayağı, Elma Pınarının Başları" "Elma Pınarı" su adına dayanan itibari (saymaca) mevki adı durumundadır. Yapılacak çalışmalarda bunları gerçek yer adları gibi değerlendirmek nicelik bakımından yanlış sonuçlar verebilir.

2. Yer adı değerlendirilirken "özel ad (A)+coğrafi terim (T)" kuruluşuna dikkat etmek gerekir. Mesela, "Höbek Köyü" yerleşim yeri (orun) adında "Höbek" yerleşimin kurulduğu yerin özel adıdır; diğer yandan "Köy(ü)"

⁴⁸ Eskiden bu kayalık mevkiiden köydeki yapılarda kullanılmak üzere taşlar kesilir; özellikle su değirmenlerinde kullanılan öğütücü taşlar buradan çıkarılırdı.

⁴⁹ Benzer örnekler için bkz. Arıkan, a.g.m. ve Kurgun, a.g.e.

kelimesi ise onun coğrafi terimidir. Bilinirlik arttıkça coğrafi terimlerin kullanımdan düştüğü görülmektedir.

Höbek'te Büyük Asma, Hodulca ile Patılak, İkiz, Havuz gibi tek kelimedenden oluşan yer adlarında, sırasıyla, tepe ile pınar terimlerinin düşürülerek kullanıldığı görülmektedir. Bunun nedeni ise köyde bu bölgelerin bilinirliklerinin yüksek oluşudur. Bu adlar diğerlerine göre daha belirgindir.

3. İncelemeye konu olan bölgedeki yer adlarında görüldüğü kadarıyla çevre faktörü ön plandadır. Coğrafi şekiller, bölgede yetişen ürünler, yaşayan hayvanlar vs. yer adlarında bulunmaktadır. Karasal bir iklimde olan bölgede elma, ceviz gibi ağaç adlarına rastlamak ya da tarımda kullanılan bir hayvan olan öküzün, öküzün boyunduruktan çıkmaması için, boyunduruğa geçirilmiş eğri değneğin yani "zivle~zelve"nin yer adında geçmesi yadırganacak bir durum olmamalıdır.

4. Kelime grubu bakımından incelenen yer adlarında belirtisiz isim tamlaması ve sıfat tamlaması kuruluşunda yer adlarının çokluğu dikkat çekicidir. Bilindiği gibi belirtili isim tamlamaları geçici, belirtisiz isim tamlamaları ise kalıcı kelime grubu kurarlar⁵⁰. Ayrıca sıfat-fiillerle kurulan yer adları da ilginçtir.

İlgi hâli ekiyle bağlanan iki isim unsurunun meydana getirdiği ilgi grubu yapısındaki yer adlarına da çalışmamızda tesadüf edilmiştir. İlgi grubu hakkında görüş belirten Arthur Lumley Davids 1832'de basılan *A Grammar of Turkish Language* adlı eserinde “benum ât” ve “benum âtum” örneklerini yan yana vermektedir. Ona göre birinci kullanım ikinci kullanım yerine olmakla birlikte, “benum ât” demek gramer dışı ve halklılaşmış bir şekildir⁵¹. Birer halk kullanımı olan “Abdullanın Pınar, Bozanın Büyük Göl, Buzağılığın Tepe, Deli Hasangilin Değirmen, Elmalının Boğaz, Kara Çayırın Örenler, Kınışın Mezarlık, Kirkidin Çayır, Navruzluğun Tepe, Sarı Kayanın İner, Yellicenin Tepe” herhalde bu görüş için iyi birer örnektir.

⁵⁰ M. Özkan-V. Sevinçli, *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, 3F Yayınevi, İstanbul 2008, s. 18.

⁵¹ Arthur Lumley Davids, *A Grammar of the Turkish Language*, London 1832, s. 29.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan, *Her Yönüyle Dil*, C. 3, Ankara 2000.
- AKSAN, Doğan, "Anadolu Yer Adları Üzerine En Yeni Araştırmalar", *TDAY Belleten 1973-1974*, Ankara, s.185-193.
- ARIKAN, Zeki, "Uluyamaç (Sergevil) Köyü ve Yer Adları", *V. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (23-28 Eylül 1985) Türk Tarihi Tebliğleri*, C. I, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1986, s. 65-86.
- BAŞKAN, Özcan, "Türkiye Köy Adları Üzerine Bir İnceleme", *TDAY Belleten*, Ankara 1970, s. 237-251.
- ÇİMEN, Ahmet, *Höbek Köyü Tarih ve Şeceresi (1700-2006)*, Kayseri 2006.
- DAVIDS, Arthur Lumley, *A Grammar of the Turkish Language*, London 1832.
- EMECEN, Feridun, "Gelibolu", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. XIV, İstanbul 1996, s. 1.
- EVLİYA ÇELEBİ, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Yay. Haz. Y. Dağlı, S. Ali Kahraman, İ. Sezgin, V. Kitap, 1. bs. YKY, İstanbul 2001.
- GÜLENSOY, Tuncer, "Anadolu Yer Adlarına Genel Bir Bakış", *Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*, Ankara 1998, s. 41-48.
- GÜLa** GÜLENSOY, Tuncer, Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, C. I-II, TDK, Ankara 2007.
- GÜLb** GÜLENSOY, Tuncer, *Türkçe Yer Adları Kılavuzu*, TDK, Ankara 1995.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat, "Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar", *Türkiyat Mecmuası*, C. I, 1925, s. 185-211.
- KURGUN, Levent, *Denizli İli Yer Adları*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Pamukkale 2002.
- KURGUN, Levent, "Türk Toponimisi Üzerine Bir İnceleme", *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu (25-27 Nisan 2007) Bildiriler-2*, Erzurum 2009, s. 735-747.
- KURGUN, Levent, "Yer Adlarının Sınıflandırılmasında Aktarma Adlar, Tanımlayıcı Adlar Meselesi", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. VI, 2009, s. 74-80.
- NİHAL, H.- NACİ, Ahmet, "Anadolu'da Türklere Ait Yer İsimleri", *Türkiyat Mecmuası*, C. II, 1928, s. 243-259.
- ÖZKAN, Nevzat, "Büyükkışla Kasabası Yer Adları Üzerine", *Ahmet B. Ercilasun Armağanı*, Akçağ, Ankara 2008, s. 366-377.
- ÖZKAN, M.-SEVİNÇLİ, V., *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, 3F Yayınevi, İstanbul 2008.

ŞAHİN, Güven, "Türkiye'de Yapılmış Toponimi Çalışmaları" *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 4, Haziran 2010, s. 134-156.

Kam ŞEMSEDDİN SÂMÎ, *Kâmûs-ı Türkî*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989.

Der TDK, *Derleme Sözlüğü*, 2. Baskı, C. I-XI, Ankara 1993.

TS TDK, *Türkçe Sözlük*, C. I-II, Ankara 1998.

Tar TDK, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara 1983.

TDK, *Yazım Klavuzu*, Ankara 2005.

YAĞMUR, Bahri, *Dört Başlı Kartal*, Kayseri 2003.

YAVUZ, Serdar-ŞENEL, Mustafa "Yer Adları (Toponim) Terimleri Sözlüğü", *Turkish Studies*, 8/8, Yaz 2013, s. 2239-2254.

TSöz YELTEN, M.-ÖZKAN, M., *Türkçenin Sözlüğü*, 2. bs., Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2006.